

Llibres, literatura

Joan F. Mira

La felicitat, per a la major part dels humans, ha consistit sempre a menjar una mica millor (o simplement menjar prou, cosa encara incerta en bona part del món), o en tot cas a assegurar millor una modesta economia familiar. I si és estiu, com ara, mirar de no passar molta calor. Una petita minoria pensem que som més feliços escoltant millor música, o llegint més i millors llibres: compartim aquesta idea, real o irreal, que els llibres ens augmenten el cabal de felicitat en la terra. Per això, segurament, ens preocupa tant el seu estat, la seua producció i potser la seua qualitat. Si pensàrem només en el volum de la producció i difusió d'aquests fulls de paper relligats i amb coberta molla o dura, no caldria que patírem excessivament: a pesar de la competència d'invents molt cridaners, com la lectura en pantalla, podem estar segurs que l'any 2005 de l'era cristiana hi ha hagut o hi haurà més llibres publicats, més llibres venuts, i potser fins i tot més llibres llegits que en cap altre any de la història. I si l'estat del llibre no és dramàtic, quin és l'estat de la literatura i sobretot, en el nostre cas, de la literatura catalana? Pot resistir la comparació amb la que es fa en altres llengües d'Europa? Som millors, pitjors, o de qualitat equivalent? Els crítics d'aquells països donarien algun premi als nostres llibres? No ho sé, segurament no ho sap ningú, i potser no ens ha de preocupar gaire. Allò que importa és que cada any es publiquen més de set mil llibres en català, xifra que no correspon a una llengua en crisi de subsistència editorial. Importa que d'aquests set mil, set-cents puguem considerar-se com a més o menys "literaris" (és a dir, no únicament "utilitaris"), que d'aquests set-cents, setanta siguin de qualitat respectable, és a dir, "bons llibres" i de lectura satisfactòria per a l'amant de les lletres, i que d'aquests setanta, set arriben a la condició d'excel·lents. Salvarem cada any de setanta llibres només set? Si és així, potser ens salvarem tots, com els deu justos haurien salvat els habitants de Sodoma i Gomorra. Això és, doncs, el que hauríem de saber, i en això ens haurien d'ajudar els crítics: discernir aquella cosa tan ambígua que se'n diu qualitat, saber quin llibre val més i quin no tant i quin no val res, saber separar les vendes de l'estètica, diferenciar la facilitat de l'art. Perquè la literatura és una de les belles arts, o no és res més que pur producte comercial. O ens fa una mica més feliços, o val ben poc la pena.

Però, en aquesta faena de separar el gra de la palla, de trobar l'art en els fulls relligats en forma de llibre, tinc la impressió que els nostres crítics són una mica massa tous, massa tendres. Que allò que fan sobretot és glossar, interpretar o comentar els llibres, cosa ben útil i necessària, però allò que no solen fer és justament criticar, és a dir, emetre judicis: dir "això és molt bo, o bo, o regular, o dolent". La prudència és virtut necessària en la vida social, però tinc por que la circumspècció dels crítics forme part més aviat dels vicis difícil-

ment superables. Els autors, d'altra banda, som vanitosos i sensibles, vicis que en el nostre cas són necessaris, i sense els quals probablement ens dedicariem a activitats menys arriscades. Però, justament per això, per la nostra vanitat i la nostra inseguretat, algú ens ha de dir si ho hem fet bé, i donar-nos alguna alegria; o si ho hem fet malament, encara que ens irrite i ens moleste. I sobretot, algú els ho ha de dir als lectors. Si, com a resultat d'un saludable rigor en la crítica, la conclusió és que no hi ha prou llibres bons cada nova collita, no patim, que no passa res. Cap literatura, i menys una literatura de dimensions com la nostra, no està obligada a produir grans obres cada any: ja en vindran. Que els crítics, ara que s'acosta ja una nova temporada, ens expliquen quins llibres paga la pena llegir, i per què; i que ens estalvien molta lectura inútil, per favor. I després, si no n'hem quedat satisfets, sempre podem tornar als clàssics, que no s'acaben mai. "*Et vos exemplaria graeca nocturna condite manu, condite diurna*", com aconsellava Horaci en l'epístola als Pisons, si no em falla l'antiga memòria.

Els autors, d'altra banda, som vanitosos i sensibles, vicis que en el nostre cas són necessaris, i sense els quals probablement ens dedicariem a activitats menys arriscades. Però, justament per això, per la nostra vanitat i la nostra inseguretat, algú ens ha de dir si ho hem fet bé, i donar-nos alguna alegria; o si ho hem fet malament, encara que ens irrite i ens moleste. I sobretot, algú els ho ha de dir als lectors